

NICOLE KRAUSS

Istoria iubirii

Traducere din engleză și note de
ANTOANETA RALIAN

HUMANITAS
fiction

Pentru bunicii mei care m-au învățat opusul dispariției

și pentru Jonathan, viața mea

Ultimele cuvinte din lume

Când or să-mi scrie necrologul. Mâine. Sau poimâine. O să sune așa: LEO GURSKY CĂRUIA ÎI SUPRAVIETUIEȘTE UN APARTAMENT PLIN DE CĂCAT. Mă mir că n-am fost îngropat de viu. Locuința e minusculă. Trebuie să mă străduiesc să păstrez o trecere liberă între pat și toaletă, între toaletă și masa din bucătărie, între masa din bucătărie și ușa de la intrare. Dacă aș vrea să merg direct de la toaletă la ușa de la intrare ar fi imposibil, nu pot ajunge acolo decât ocolind masa din bucătărie. Îmi place să-mi imaginez patul ca fiind a patra bază de pe un teren de baseball, toaleta fiind prima bază, masa de bucătărie, a doua, și ușa de la intrare, a treia: dacă aud soneria în timp ce zac în pat, trebuie să ocolesc toaleta și apoi masa din bucătărie ca să pot ajunge la ușă. Și, dacă se întâmplă să fie Bruno, îi deschid fără să scot o vorbă și pe urmă tuști îndărăt în pat, cu larma spectatorilor invizibili vuindu-mi în urechi.

De multe ori mă întreb cine o să fie ultima persoană care o să mă vadă în viață. Dacă ar fi să fac un rămășag, aș paria pe băiatul care-mi livrează mâncarea de la restaurantul chinezesc. Patru seri din șapte comand mâncare acasă. Și de câte ori vine băiatul, fac un circ întreg până îmi găsesc portofelul. El stă în ușă, ținând în mâini punga unsuroasă, în timp ce eu mă întreb dacă asta-i noaptea în care o să-mi termin de mâncat pachetul de primăvară, o să mă culc în pat și o să am o criză de inimă în somn.

Țin mult să mă fac văzut. Uneori, când ies în oraș, cumpăr un suc, chiar dacă nu mi-e sete. Dacă în prăvălie e lume multă, merg până acolo încât fac să-mi cadă mărunțișul pe jos, monedele răspândindu-se în toate direcțiile. Mă las în genunchi. E un efort mare pentru mine să mă las în genunchi și unul și mai mare să mă ridic. Și totuși. Poate că par idiot. Sunt în stare să mă duc la magazinul de încălțăminte Athlete's Foot și să întreb:

— Ce pantofi sport aveți?

Vânzătorul mă măsoară din creștet până-n tălpi, ca pe boșorogul țicnit care sunt, și mă îndreaptă spre raftul cu unica pereche de pantofi Rockport pe care o au, ceva de un alb turbat.

— Nu, răspund eu, dinăștia mai am.

După care îmi fac drum spre rafturile cu Reebok, aleg ceva care nici nu seamănă a pantof, mai curând o gheată impermeabilă, și întreb dacă au măsura 40. Puștiul se uită la mine, de astă dată cu mai multă atenție. Mă măsoară din nou cu o privire lungă și severă.

— Măsura 40, repet și înșfac pantoful legat.

Băiatul clatină din cap și se duce în spate să caute și, până să se întoarcă, eu îmi scot ciorapii, îmi suflec cracii pantalonilor și mă uit la cele două bețe decrepite, picioarele mele; trece un minut stânjenitor până să înțeleagă că aștept să mă încălțez cu pantofii. De cumpărat, nu cumpăr niciodată. Tot ce doresc este să nu mor într-o zi în care nu m-a văzut nimeni.

Acum câteva luni am dat peste un anunț într-un ziar. Zicea: SE CAUTĂ MODELE DE NUD PENTRU O ȘCOALĂ DE DESEN. 15 DOLARI ORA. Părea prea frumos ca să fie adevărat. Să se uite atâta lume la mine! Atâția oameni! Am format numărul. O voce de femeie mi-a spus să vin marțea viitoare. Am încercat să-i descriu cum arăt, dar nu părea s-o intereseze.

— N-are importanță, mi-a răspuns.

Zilele se scurgeau cu încetineală. I-am povestit lui Bruno, dar el a înțeles pe dos, anume că m-am înscris eu la un curs de desen ca să văd femei goale.

— Își arată și țâțele ? m-a întrebat. Și părțile de jos ?

Am ridicat din umeri. Nu accepta să fie corectat.

După moartea doamnei Freid de la etajul patru, când a durat trei zile până au găsit-o, Bruno și cu mine ne-am făcut obiceiul de a ne veghea unul pe celălalt. Și găseam mereu mici pretexte:

— Am rămas fără hârtie igienică, îmi spuneam lui Bruno când îmi deschidea ușa.

Mai trecea o zi. O bătaie în ușa mea.

— Nu-mi găsesc ghidul TV, îmi spune, și mă duceam să-i aduc revista mea, deși știam prea bine că a lui e pe canapeaua pe care zace întotdeauna.

Odată a venit într-o după-amiază de duminică:

— Am nevoie de o cană de făină.

Era o scuză stângace și nu m-am putut abține să nu observ:

— Dar tu nu știi să gătești.

A urmat un moment de tăcere. Bruno m-a privit în ochi.

— Ce știi tu ? Fac o prăjitură.

Când am venit în America, nu cunoșteam pe nimeni, în afară de un văr de-al doilea care era lăcătuș, așa că am lucrat pentru el. Dacă ar fi fost cizmar, m-aș fi făcut și eu cizmar, dacă ar fi curățat căcatul, deveneam și eu vidanșor. Dar era lăcătuș. M-a învățat meșteșugul, și lăcătuș am ajuns. Am înjghebat o mică afacere împreună, și pe urmă, după un timp, el a dat în tuberculoză, l-au operat la ficat, a făcut temperatură de peste 40 de grade și a murit, așa că am preluat eu afacerea. I-am trimis jumătate din câștiguri văduvei lui, chiar și după ce s-a recăsătorit cu un medic și s-a mutat la Bay Side. Am lucrat în branșă peste cincizeci de ani. Nu era ceea ce îmi închipuisem eu că voi fi. Și totuși. Adevărul este că treaba începuse să-mi placă. Îi ajutam pe cei care rămâneau încuiați în casă sau pe cei care nu puteau intra înăuntru să poată dormi fără coșmaruri.

Și într-o zi stăteam și mă uitam pe fereastră. Poate contemplam cerul. Pune și un idiot în fața ferestrei și ai să te trezești cu un Spinoza. După-amiază a trecut, a început să se cearnă întunericul. Am întins mâna după lanțul care

aprinde becul și, deodată, ai fi zis că un elefant m-a călcat pe inimă. Am căzut în genunchi. Mi-am spus: „Doar n-o să trăiesc veșnic“. A trecut un minut. Și încă un minut. Și încă unul. Îmi încleștam mâinile pe podea, încercând să mă târăsc până la telefon.

Douăzeci și cinci la sută din mușchiul inimii mele a murit. A durat mult până mi-am revenit, și am renunțat la muncă. S-a scurs un an. Eram conștient că timpul trece după bunul lui plac. Priveam pe fereastră. Priveam toamna prefăcându-se în iarnă. Iarna în primăvară. În unele zile, Bruno cobora la mine să-mi țină companie. Ne cunoșteam din copilărie; am fost colegi de școală. Fusesse unul din cei mai buni prieteni ai mei, cu ochelarii lui cu lentile groase, părul roșcat pe care-l detesta și o voce care se spărgea când era emoționat. Eu habar n-aveam că e încă în viață și într-o zi, când mergeam pe East Broadway, i-am auzit glasul. Am întors capul. Stătea cu spatele la mine, în fața unei băcănii și întreba de prețul unor fructe. Mi-am spus: „Ai iluzii acustice, visător ce ești, pe cine-ți evocă? – pe prietenul tău din copilărie?“ Am rămas încremenit pe trotuar. „E mort și îngropat, am continuat să-mi spun. Tu te afli acum în Statele Unite ale Americii, uite un McDonald’s, trezește-te!“ Am stat locului doar ca să mă conving. Nu i-aș fi recunoscut fața. Și totuși. Felul în care mergea era inconfundabil. Când a dat să treacă pe lângă mine, am întins brațul. Nu știam ce fac, poate că aveam vedenii, dar l-am apucat de mânecă.

— Bruno! l-am strigat.

S-a oprit și s-a întors spre mine. La început părea speriat și pe urmă fâstâcit.

— Bruno!

Se uita la mine și ochii i s-au umplut de lacrimi. I-am prins cealaltă mână, țineam acum o mânecă și o mână.

— Bruno!

A început să tremure. Și-a atins mâna de obrazul meu. Stăteam în mijlocul trotuarului, oamenii treceau grăbiți pe

lângă noi, era o zi caldă de iunie. Părul i se rărise și încărunțise. Fructele i-au scăpat din mână.

— Bruno!

Doi ani mai târziu i-a murit soția. Era copleșitor pentru el să locuiască singur în același apartament; totul îi amintea de ea, drept care, când s-a eliberat un apartament la etajul de deasupra mea, s-a mutat acolo. Foarte des stăm împreună la masa din bucătărie. Poate să treacă o după-amiază întreagă fără să ne spunem o vorbă. Și când vorbim, nu o facem niciodată în idiș. Cuvintele copilăriei ne-au devenit străine – nu le mai putem folosi ca pe vremuri, așa încât am preferat să nu le mai folosim deloc. Viața ne impunea o nouă limbă.

Bruno, bătrânul meu credincios. Nu l-am descris îndeajuns. Oare e suficient să spun că e de nedescris? Nu. Mai bine să încerc și să dau greș decât să nu încerc deloc. Puful de păr alb care-ți joacă pe țeastă, ca o păpădie pe jumătate spulberată. De multe ori, Bruno, îmi vine să-ți suflu peste puful din creștet și să-mi pun o dorință în gând. Doar un ultim rest de bună cuviință mă împiedică s-o fac. Sau poate ar trebui să încep cu înălțimea ta, care e foarte mică. În zilele tale bune, abia de-mi ajungi până la piept. Sau poate c-ar trebui să încep cu ochelarii pe care i-ai șterpelit dintr-o cutie, pretinzând că sunt ai tăi, niște chestii enorme, rotunde, care-ți fac ochii imenși, așa încât replica ta permanentă pare a fi de 4,5 pe scara Richter. Sunt ochelari de damă, Bruno! N-am avut niciodată inima să ți-o spun. Deși am încercat de multe ori. Și încă ceva. În adolescență, dintre noi doi tu erai scriitorul mai bun. Dar pe atunci eram prea mândru ca să recunosc așa ceva. Și totuși. Știam. Crede-mă când îți spun, o știam și atunci așa cum o știi și acum. Mă doare gândul că nu ți-am mărturisit niciodată și gândul că ai fi putut deveni cineva. Iartă-mă, Bruno. Vechiul meu prieten. Prietenul meu cel mai bun. Te-am nedreptățit. Ce tovarășie minunată mi-ai oferit spre sfârșitul vieții mele! Tu, mai

cu seamă tu, cel care ai fi putut descoperi cuvintele care să exprime totul!

Odată, demult, l-am găsit pe Bruno zăcând în mijlocul podelei din living, cu o sticlută goală alături. Se săturase de toate. Nu mai dorea decât să doarmă pe vecie. Își lipise pe piept un bilet care conținea trei cuvinte: ADIO, IUBIRILE MELE. Am strigat:

— NU, BRUNO, NU, NU, NU, NU, NU!

I-am palmuit obrăjii. În cele din urmă, a deschis ochii. Privirea îi era inexpressivă, oarbă.

— TREZEȘTE-TE, CAP PĂTRAT! am strigat. ASCULTĂ CE-ȚI SPUN, TREBUIE SĂ TE TREZEȘTI!

Ochii i s-au închis din nou. Am telefonat la 911. Am umplut o sticlă cu apă rece și am turnat-o peste el. Mi-am lipit urechea de pieptul lui. Un foșnet vag, îndepărtat. A sosit ambulanța. La spital i-au făcut spălături stomacale.

— De ce-ai înghițit toate pilulele alea ? l-a întrebat doctorul.

Bruno, bolnav, epuizat, și-a înălțat privirea cu răceală:

— DUMNEATA DE CE CREZI C-AM ÎNGHIȚIT TOATE PILULELE ALEA ? a strigat.

În salonul de reanimare s-a așternut tăcerea; toată lumea se holba la el. Bruno a gemut și s-a întors cu fața la perete. În noaptea aceea l-am culcat eu.

— Bruno, i-am șoptit.

— Îmi pare rău, mi-a spus. Am fost atât de egoist.

Am oftat și am dat să plec.

— Stai cu mine, a scâncit.

După aceea n-am mai discutat niciodată despre incident. Așa cum nu discutăm niciodată despre copilăria noastră, despre visurile pe care le împărtășiserăm împreună și le pierduserăm, despre tot ce se întâmplase, despre tot ce nu se întâmplase. Odată am stat împreună în deplină tăcere. Brusc, unul dintre noi a izbucnit în râs. A fost contagios. Nu era nimic de râs, dar am început să chicotim și, în scurt timp,

ne tăvăleam de răs în scaunele noastre și urlam, *urlam* pur și simplu de răs, ne șiroiau lacrimile pe obraji. În crăcana pantalonilor mi-a apărut o pată udă, ceea ce ne-a făcut să râdem și mai vârtos, izbeam cu pumnii în masă și mă sufocam, nu mai puteam respira; mi-am spus: „Poate că așa o să mor, într-o criză de răs, ce poate fi mai bine? Să râzi și să plângi, să râzi și să cânti, să râd până o să uit că sunt singur, că viața mea a ajuns la capăt, că moartea mă așteaptă afară, în fața ușii“.

În adolescență, îmi plăcea să scriu. Era singurul lucru pe care aș fi vrut să-l fac în viață. Născoceam personaje și umpleam caiete întregi cu poveștile lor. Am scris despre un băiat care, când a crescut mare era atât de păros, încât oamenii voiau să-l vâneze pentru blană. Băiatul a fost nevoit să se ascundă în copaci și s-a îndrăgostit de o pasăre care se credea o gorilă de o sută cincizeci de kilograme. Am mai scris despre două gemene siameze, dintre care una era îndrăgostită de mine. Socoteam că scenele mele de sex erau absolut originale. Și totuși. Când am mai crescut, am decis că vreau să ajung un scriitor adevărat. Și am încercat să scriu despre lucruri adevărate. Doream să descriu lumea, pentru că a trăi într-o lume nedescrisă te face să te simți prea singur. Înainte de a împlini douăzeci și unu de ani aveam scrise trei cărți, și Dumnezeu știe ce s-o fi întâmplat cu ele. Prima era despre Slonim, orașul în care locuiam și care se găsea când în Rusia, când în Polonia. Am schițat o hartă a orașului pentru frontispiciul cărții, denumind casele și prăvăliile: aici era Kipnis, măcelarul, aici Grodzenski, croitorul, aici locuia Fishl Shapiro care era sau un mare *tadic*¹, sau un idiot, nimeni n-ar fi putut spune, iar aici erau scuarul și maidanul unde ne jucam, și aici era locul unde râul ba se lățea, ba se îngusta, iar aici începea pădurea, cu copacul de care se spânzurase Beyla Asch, și aici, și aici, și aici... Și totuși. Când

1 Învățat (idiș).

Cuprins

Ultimele cuvinte din lume	7
Tristețea mamei mele	48
Iartă-mă	82
O bucurie neîncetată	94
Cortul tatălui meu	119
Necazul de a gândi	138
Până când mâna care scrie începe să te doară	148
Inundație	169
Aici suntem împreună	190
Să mori râzând	198
Dacă-i nu, e nu	211
Ultima pagină	229
Viața mea subacvatică	240
Un lucru frumos	252
Ultima oară când te-am văzut	259
Un <i>voznik</i> ales ar face lucrul ăsta?	265
Moartea lui Leopold Gursky	307